

Бандровський О.Г. (м. Львів),
Гомоляк О.М., Зомбор І.Т. (м. Ужгород, Україна)

ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИНАДІВСЬКОГО ЗАМКУ

У даній час на території сучасного Закарпаття зафіксовано більше двох десятків замків - ключових пам'яток середньовічної історії краю (Гомоляк, 2006).

Дата зведення більшості з них визначена XI - XII ст. н.е. (Raparot, 1965, old 61-66; Поп, 2004; Дзембас, Кобаль, 2005, с.22-24; Поп, 2006). Встановлена хронологія має значні розходження з етапами розвитку кам'яного військового зодчества в Карпатському ареалі, ранній етап якого пов'язаний з кінцем XIII - першою половиною XIV ст. н.е., тобто періодом після монголо-татарського вторгнення (Slivka, Vallašek, 1991). У даній ситуації, при вирішенні питань хронології, зокрема, встановленні часу зведення замків, визначальними є археологічні матеріали.

У цьому напрямку за останні роки конкретні епіграфічні дані отримані на Невилькому, де з 1991 р. проводяться стаціонарні пошуки (експедиція Закарпатського краєзнавчого музею) (Дзембас, 2001; Дзембас, Кобаль, 2005), а також на Броньківському, Сілецькому, Виноградівському, Королівському, Квасівському та Середнянському замках, які вивчалися експедицією Ужгородського національного університету (Прохненко, Гомоляк, Мобжес, 2007, с.219-255; 2008, с.139-148; Prohnenko, Homoleak, 2007, с.83-94; Прохненко, Гомоляк, Зомбор, 2008, с.189-192; 2009, с.239-260).

Розкопки цих місезнаходжень підтвердили вірність методики початкового дослідження пунктів середньовічного військового зодчества. У польовому сезоні 2010 р. роботи проводилися на замку в с. Чинадієво Мукачівського р-ну Закарпатської обл.

Пам'ятка знаходиться на рівнинній місцевості в 300 м від правого берега р.Латориці. Центральну частину замку складає двоверхова будівля, в плані неповний прямокутник, з двома кутковими триярусними вежами. Товщина стін споруди перевищує 1 м (рис.1). Рів, який сточував палац, не зберігся. Про його функціонування свідчать гравюри замку і розповіді старожиттів.

Першочерговим завданням екслюсії було встановлення епіграфії. З цією метою біля східної стіни центральної будівлі був закладений шурф, розмірами 2 x 4 м. Потужність культурного шару до 1,8 м. Він складався з прошарків глини від жовтого до темно-сірого кольору і кераміки (рис.2). Виходячи зі епіграфії і речового матеріалу виділяються два основні горизонти проживання населення на цій території.

Горизонт I (0 - 0,4 м). Представлений виробами з глини. До асортименту кераміки входили фрагменти кружальних горщиків, виготовлених з добре відмученого глиняного тіста з домішками дрібнозернистого піску, копір від свіжого до темно-коричневого. Внутрішня поверхня окремих екземплярів

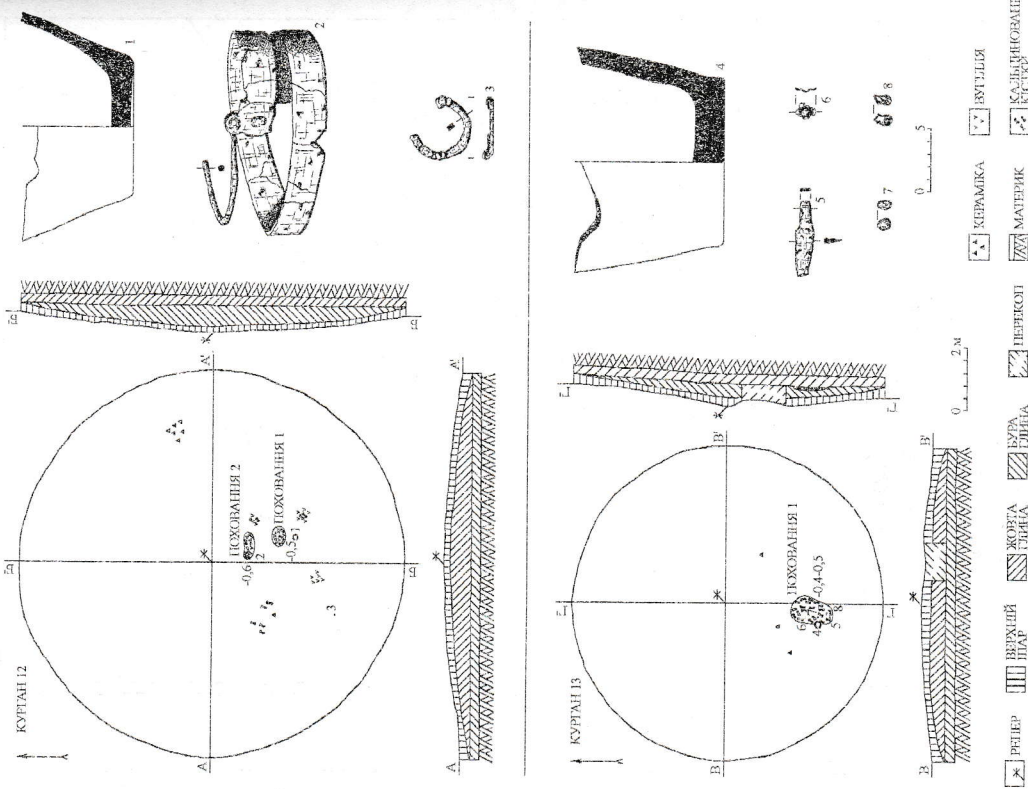

Рис.3. Червельово (гр.Козулгове). Плана, розрізи та інвентар курганів 12 (1-3) і 13 (4-8).

1,4 - кераміка; 2,3,5 - залізо; 6 - бронза; 7-8 - скло.

вкрита зеленою поливою. Як правило, посудини з сильно профільованими вінчиками, тулуб овальний. Діаметр вінчиків 15 - 25 см (рис.3, 1-8). Подібна кераміка в регіоні характерна для комплексів XVI - XVII ст. н.е. (Шіп'ю, 2004).

Окрему групу складають уламки кахлів (7 екз.), виготовлених з добре відмученого глиняного тіста з домішками дрібнозернистого піску. Їх поверхня вкрита глянурю зеленого кольору (рис.3, 10-11,13) або поліхромним розписом (рис.3, 12,14-16).

Індивідуальні знахідки горизонту представлені фрагментами керамічної лопьки для гаління (рис.3, 9), залізним п'яхом (рис.3, 17) і монетою (рис.3, 18), яка виступає найбільш раннім хронологічним горизонтом. Є.Кольнікова визначила її як номінал угорського короля Матіяша I Корвіна (1458 - 1490 pp.), карбований в 1489 - 1490 pp. у монетному дворі Кремниці (Словацьчина) (Huszár, 1979, s.722).

Горизонт II (0,4 - 0,8 м). До нього входили чотири фрагменти кружалних горщиків коричневого кольору, виготовлених з добре відмученого глиняного тіста з домішками піску. У порівнянні з керамічною колекцією першого горизонту, поверхня посуду значно грубіша. Горщики орнаментовані врізними лініями та хвилями, а також зубчастим декором (рис.1, 19-22). Подібний посуд на пам'ятках регіону датується кінцем XIII - XIV ст. н.е. (Шіп'ю, 2004).

Отриманий у ході розвідки в с. Чинадієво матеріал визначається кінцем XIII - XVIII ст. н.е. Однак, обмежена площа досліджень не дозволяє з достовірною точністю визначити час закладення фортифікаційних споруд. Не виключено, що до періоду кам'яної забудови на цих землях існувало поселення.

Таким чином можна констатувати, що тільки додаткові дослідження можуть встановити більш конкретну дату початку побудови замку.

Ключові слова: середньовіччя, замок, горизонт, стратиграфія, кераміка, кахлі, монета.

Бандровський О.Г. (м.Львів),
Гомоляк О.М., Зомбор І.Т. (м.Ужгород, Україна)
Дослідження Чинадієвського замку
(Резюме)

У польовому сезоні 2010 р., з метою встановлення стратиграфії, на Чинадієвському замку був закладений шурф, розмірами 2 x 4 м. Потужність культурного шару, який складала прошарки глини від жовтого до темно-сірого кольору, досягає 1,8 м.

Виходячи зі стратиграфії і речового матеріалу (кераміка, кахлі, монета) виділені два основні горизонти проживання населення на цій території (XIII - XIV та кінець XV - XVII ст. н.е.). Однак, обмежена площа

досліджень не дозволяє з достовірною точністю визначити час закладення фортифікаційних споруд. Не виключено, що до періоду кам'яної забудови на цих землях існувало поселення.

Бандровский А.Г. (г.Львов),
Гомоляк Е.М., Зомбор И.Т. (г.Ужгород, Украина)
Исследования Чинадиевского замка
(Резюме)

В полевом сезоне 2010 г., с целью установления стратиграфии, на Чинадиевском замке был заложен шурф, размерами 2 x 4 м. Мощиость культурного слоя, состоящего из прослоек глины от желтого до тёмносерого цвета, достигает 1,8 м.

Исходя из стратиграфии и вещевго материала (керамика, кафель, монета) выделены два основных горизонта проживания населения на этой территории (XIII - XIV и конец XV - XVII вв. н.э.). Однако, ограниченная площадь исследований не позволяет с достоверной точностью определить время закладки фортификационных сооружений. Не исключено, что до периода каменной застройки на этих землях было поселение.

Bandrovsky A. (Lviv, Ukraine),
Gomoljak O., Zombor I. (Uzhgorod, Ukraine)
The Researchment of Chinadijevo Castle
(Summary)

In the field season of 2010 with aim of stratigraphy identifying on the Chinadijevo castle dug-hole with dimensions 2 x 4 m was made. The power of cultural layer was consisted of clay layers which was consisted of layers of clay from yellow to dark-grey colour, mount to 1,8 m.

Proceeded from stratigraphy and object material (ceramics, tile stone, coin) two main horizons of living of population on this territory are stood out (XIIIth - XIVth and the end XVth - XVIIth AD). However, limited square of the researchment doesn't allow with reliable accuracy to determine time of laying fortified buildings. It's not excepted that before period of stone buildings on this territory existed settlement.

Література

Гомоляк Е.М. Замки Закарпаття (бібліографія) // Закарпаття-Карпатика. Давня та середньовічна історія Карпат-Дунайського ареалу. - Ужгород, 2006. - Вип.34. - С.229-240.

Дзембас О.В. Хронологічні горизонти та стани забудови Невляйського замку //

- Саграїса-Карпатика. Давня історія України і суміжних регіонів. - Ужгород, 2001. - Вип.13. - С.249-257.
- Дзембас О., Кобаль Й. Невизький замок. - Ужгород, 2005.
- Поп Д., Поп И. Замок Подкарпатской Руси. - Ужгород, 2004.
- Пол И.И. Энциклопедия Подкарпатской Руси. - Ужгород, 2006.
- Прохненко И.А., Гомоляк Е.М., Мойжес В.В. Результаты исследования Виноградского и Королевского замков в 2007 году // Саграїса-Карпатика. - Ужгород, 2007. - Вип.36. - С.219-255.
- Прохненко И.А., Гомоляк Е.М., Мойжес В.В. Результаты исследования Броньковского замка // Саграїса-Карпатика. - Ужгород, 2008. - Вип.37. - С.139-148.
- Прохненко И.А., Гомоляк Е.М., Зомбор И.Т. Среднянский замок // Саграїса-Карпатика. - Ужгород, 2008. - Вип.37. - С.189-192.
- Прохненко И.А., Гомоляк Е.М., Зомбор И.Т. Исследование замков Закарпатья // Карпатика. - Ужгород, 2009. - Вип.38. - С.239-260.
- Huszár L. Münzkatalog Ungarn von 1000 bis Heute. - München-Battenberg, 1979.
- Prohnenko I., Homelcak O. Дослідження Виноградського та Королівського замків у 2007 році // Relajii tománo-ucraїne. Istorie ŝi contemporaneitate. Rumunŝko-ucraїnŝkŝi vŝdnosini. Istorija ta sučasniŝtŝ. - Cluj-Napoca - Satu Mare, 2007. - С.83-94.
- Rapport P.A. Kárpátjai középkori várak // АЕ. - 1965. - кѳт.92. - 1. - Old.61-66.
- Šlivka M., Vallašek A. Hradky a hrady na Východnom Slovensku. - Košice, 1991.
- Uličný M. Prehny východoslovenskej keramiky v 13. - 17. storočí I na poklade analýzy keramickeho fondu z hradu Šariš / Dizertačná práca. - Prešov, 2004.

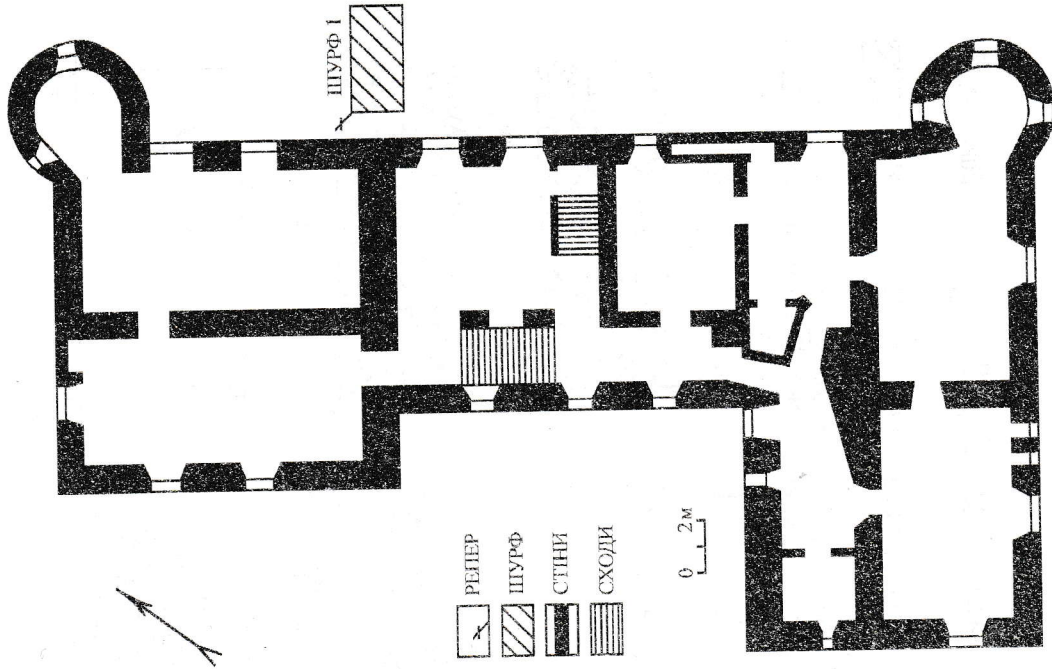

Рис.1. План Чивадівського замку.

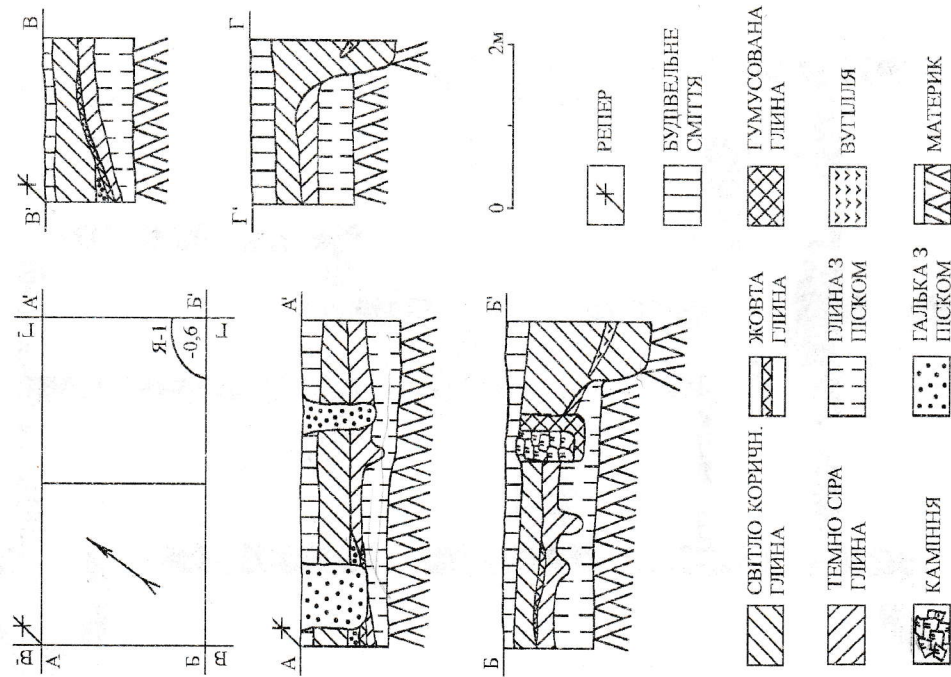

Рис.2. Чинадівський замок. План і розрізи шурфу 1.

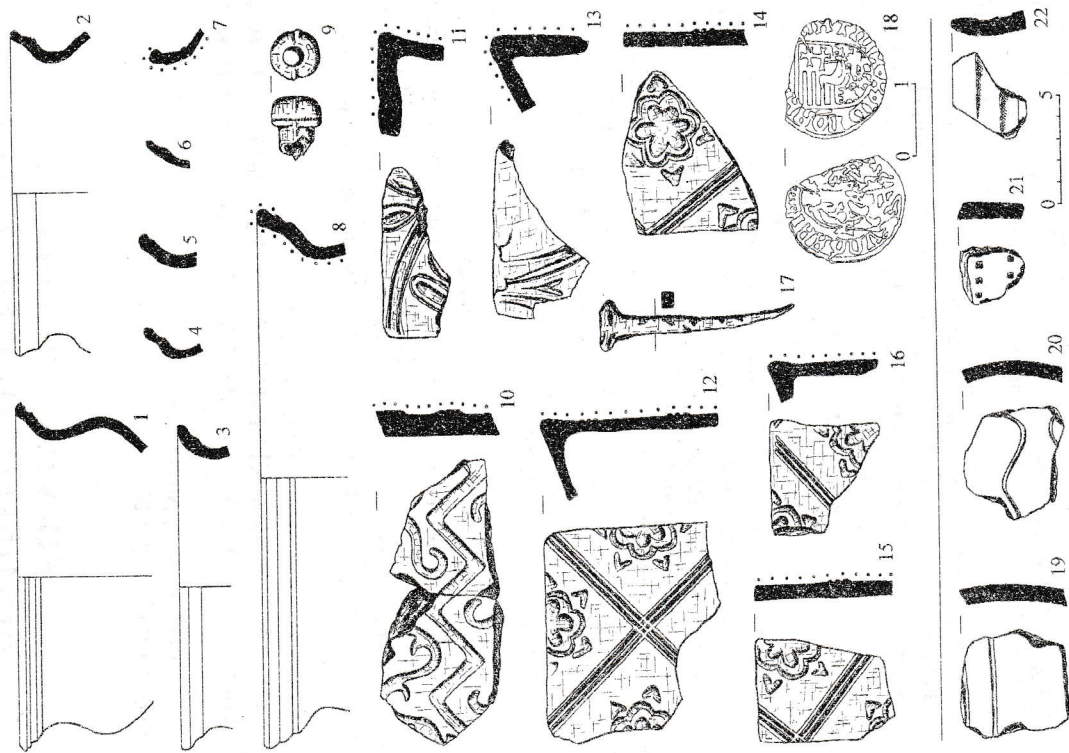

Рис.3. Чинадівський замок. Інвентар шурфу 1. 1-18 - горизонт I; 19-22 - горизонт II.